

Sygn. akt VU 75/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 kwietnia 2014 roku

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim, Wydział V Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący SSR del. Urszula Sipińska-Sęk

Protokolant st. sekr. sądowy Zofia Aleksandrowicz

po rozpoznaniu w dniu 24 marca 2014 roku w Piotrkowie Trybunalskim na rozprawie

sprawy z wniosku S. Z.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

o emeryturę

na skutek odwołania S. Z.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

z dnia 13 grudnia 2013 r. sygn. (...)

zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznaje wnioskodawcy S. Z. prawo do emerytury z dniem (...) roku.

Sygn. akt VU 75/14

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 13 grudnia 2013r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. odmówił wnioskodawcy S. Z. prawa do emerytury z uwagi na brak wymaganego stażu pracy w warunkach szczególnych.

Od powyższej decyzji wnioskodawca odwołał się w dniu 30 grudnia 2013r., wnosząc o zaliczenie do pracy w szczególnych warunkach okresu zatrudnienia w Spółdzielni Kółek Rolniczych w Z. od dnia 16 sierpnia 1978r. do 31 sierpnia 1982r. na stanowisku traktorzysty oraz kierowcy samochodu ciężarowego o ładowności powyżej 3,5 tony.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział wT. wniósł o oddalenie odwołania.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Wnioskodawca S. Z., urodzony w dniu (...), złożył w dniu 12 listopada 2013r. wniosek o przyznanie emerytury. Wnioskodawca nie był członkiem Otwartego Funduszu Emerytalnego.

(dowód: wniosek o emeryturę k. 1-3 akt ZUS)

Na dzień 1 stycznia 1999 roku skarżący udowodnił staż pracy wynoszący 25 lat, w tym 14 lat 6 miesięcy i 16 dni pracy w szczególnych warunkach.

(dowód: decyzja ZUS z dnia 13 grudnia 2013r. – k. 42 akt ZUS)

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. zaliczył wnioskodawcy do pracy wykonywanej w szczególnych warunkach okres pracy:

- od 1 kwietnia do 1 czerwca 1973r. w charakterze traktorzysty w Kółku Rolniczym w U.;

- od 12 sierpnia 1975r. do 15 sierpnia 1978r. na stanowisku kierowcy ciągnika w Spółdzielni Kółek Rolniczych w Z.;

- od 1 marca 1985r. do 31 stycznia 1989r. oraz od 1 stycznia 1990r. do 15 września 1998r. (z wyłączeniem urlopu bezpłatnego od 19 września 1991r. do 18 lutego 1992r. oraz zasiłków chorobowych: od 2 do 16 grudnia 1996r., od 1 lutego do 30 kwietnia 1997r., od 6 stycznia do 19 stycznia 1998r., od 20 marca do 15 września 1998r.)

(okoliczność bezsporna – odpowiedź na odwołanie – k. 4-6 akt).

S. Z. w okresie od dnia 16 sierpnia 1978r. do dnia 31 sierpnia 1982r. był zatrudniony w Spółdzielni Kółek Rolniczych w Z. na stanowisku traktorzysty, a ostatnio na stanowisku kierowcy.

(dowód: świadectwo pracy z dnia 31 sierpnia 1982r. – k. 15 akt)

W okresie od 16 sierpnia 1978r. do 21 kwietnia 1981r. wnioskodawca pracował w (...) jako kierowca ciągnika - traktorzystą, wykonując prace polowe. Natomiast od dnia 22 kwietnia 1978r. do dnia 31 sierpnia 1982r. pracował jako kierowca (...) o ładowności powyżej 3,5 tony, przewożąc różne materiały. Cały czas pracował stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

(dowód: zeznania świadka E. G. – protokół rozprawy z dnia 24 marca 2014r. od minuty 5:15 do minuty 9:56, zeznania świadka K. R. (1) - protokół rozprawy z dnia 24 marca 2014r. od minuty 9.57 do minuty 16.23, zeznania wnioskodawcy - protokół rozprawy z dnia 24 marca 2014r. od minuty 16.24 do minuty 20.19, umowa o pracę z 16.08.1978r. – k. 6 akt osobowych, umowa o pracę z dnia 22 kwietnia 1981r. – k. 8 akt osobowych)

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Odwołanie zasługuje na uwzględnienie.

Stosownie do art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2009r. Nr 153, poz. 1227) ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy (tj. w dniu 1 stycznia 1999 r.) osiągnęli:

1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat – dla kobiet i 65 lat – dla mężczyzn oraz

2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27.

Emerytura, o której mowa w ust. 1, przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa (ust. 2).

W świetle powyższych regulacji żądanie wnioskodawcy należało zatem rozpoznać w aspekcie przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8 poz. 43 z późn. zm.), zwanego dalej rozporządzeniem.

Z treści § 4 tego rozporządzenia wynika, iż pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach wymienione w Wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

- osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn,
- ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Ten „wymagany okres zatrudnienia” to okres wynoszący 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, liczony łącznie z okresami równorzędnymi i zaliczalnymi do okresów zatrudnienia (§ 3 rozporządzenia), natomiast pracą w warunkach szczególnych jest praca świadczona stale i w pełnym wymiarze na stanowiskach wskazanych w załączniku do tegoż aktu (§ 1 i § 2 rozporządzenia).

W przedmiotowej sprawie kwestią sporną między stronami było to, czy wnioskodawca posiada wymagany 15-letni okres zatrudnienia w szczególnych warunkach. Spełnienie pozostałych przesłanek nie było przedmiotem sporu, a jednocześnie nie budzi żadnych wątpliwości – wnioskodawca ma wymagany okres zatrudnienia, to jest 25 lat, ukończył 60 lat i nie był członkiem OFE.

Za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia.

Prawidłowe rozumienie pojęcia pracy w szczególnych warunkach nie jest możliwe bez wnikliwej analizy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.).

Z zestawienia § 1 i 2 tegoż rozporządzenia wynika, że pracą w szczególnych warunkach jest praca świadczona stale i w pełnym wymiarze na stanowiskach wskazanych w załączniku do tego aktu. Warunek wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy jest spełniony tylko wówczas, gdy pracownik w ramach obowiązującego go pełnego wymiaru czasu pracy na określonym stanowisku pracy nie wykonuje czynności pracowniczych nie związanych z tym stanowiskiem pracy, ale stale, tj. ciągle wykonuje prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 15 listopada 2000 roku, II UKN 39/00, OSNAP 2002/11/272).

Odnośnie oceny dowodów zgromadzonych w postępowaniu zważyć należy, iż okresy pracy w warunkach szczególnych, stosownie do § 2 ust. 2 rozporządzenia, stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach, wystawionym według wzoru stanowiącego załącznik do przepisów wydanych na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia lub w świadectwie pracy.

Należy jednak wskazać, że z cytowanego wyżej § 2 rozporządzenia nie wynika, aby stwierdzenie zakładu pracy w przedmiocie wykonywania przez pracownika pracy w warunkach szczególnych miało charakter wiążący i nie podlegało kontroli organów przyznających świadczenia uzależnione od wykonywania pracy w szczególnych warunkach. Brak zatem takiego świadectwa lub jego zakwestionowanie przez organ rentowy, nie wyklucza dokonania ustalenia zatrudnienia w warunkach szczególnych innymi środkami dowodowymi w toku postępowania sądowego.

Podnoszona zatem przez organ rentowy okoliczność nie dysponowania przez skarżącego świadectwem pracy w szczególnych warunkach, nie przesądza jeszcze, że wnioskodawca takiej pracy nie wykonywał.

Stanowisko takie wielokrotnie zajmował również Sąd Najwyższy, który między innymi w wyroku z dnia 2 lutego 1996 roku, II URN 3/95, OSNAP 1996/16/239 stwierdził, że w postępowaniu przed sądami pracy i ubezpieczeń społecznych okoliczności mające wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokości mogą być udowodnione wszelkimi środkami dowodowymi, przewidzianymi w kodeksie postępowania cywilnego. Ograniczenia dowodowe zawarte w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe i zasad wypłaty tych świadczeń (Dz. U. Nr 10, poz. 49 ze zm.) dotyczą wyłącznie postępowania przed tymi organami.

Sam fakt zatrudnienia wnioskodawcy w Spółdzielni Kółek Rolniczych w Z. był niesporny między stronami w świetle dokumentów znajdujących się w jego aktach ubezpieczeniowych. Sporny pozostawał jedynie charakter pracy wykonywanej przez wnioskodawcę.

Dokonując ustaleń w zakresie rodzaju prac wykonywanych przez wnioskodawcę w Spółdzielni Kółek Rolniczych w Z. Sąd oparł się na spójnych i wiarygodnych zeznaniach świadków E. G. i K. R. (2), a także zeznaniach wnioskodawcy.

Należy podkreślić, że świadkowie pracowali w tym samym okresie co wnioskodawca i na takim samym stanowisku – traktorzysty, a zatem dysponują bezpośrednią i szczegółową wiedzą co do codziennych stałych obowiązków wnioskodawcy. Świadkowie potwierdzili, że wnioskodawca przez pierwszych kilka lat pracował w (...) w charakterze traktorzysty, a dopiero na około rok przed końcem zatrudnienia, czyli na przełomie 1981/1982r. w charakterze kierowcy (...) o ładowności powyżej 3,5 tony. Zeznania świadków korespondują z dokumentami zawartymi w aktach osobowych wnioskodawcy z okresu 1978-1982r. Z umowy o pracę z 1978r. wynika, że wnioskodawca zatrudnił się w charakterze traktorzysty, a z umowy zmieniającej warunki pracy i płacy z dnia 22 kwietnia 1981r. wynika, że z tym dniem pracodawca powierzył mu w miejsce dotychczasowych obowiązków traktorzysty wykonywanie obowiązków kierowcy samochodu ciężarowego marki S(...). Uprawnia to do stanowiska, że wnioskodawca pracował w charakterze traktorzysty w ciągłości od dnia 16 sierpnia 1978r. do dnia 21 kwietnia 1981r., a od dnia 22 kwietnia 1981r. do dnia 31 sierpnia 1982r. w charakterze kierowcy samochodu ciężarowego o ładowności powyżej 3,5 tony.

Biorąc powyższe pod uwagę, Sąd uznał iż wnioskodawca udowodnił, że wykonywał stale i pełnym wymiarze czasu prace w szczególnych warunkach:

- w okresie od dnia 16 sierpnia 1978r. do dnia 21 kwietnia 1981r. wymienione w wykazie A stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku, dział VIII poz. 3, jako kierowca ciągnika (traktorzysty).

- w okresie od dnia 22 kwietnia 1981r. do dnia 31 sierpnia 1982r. w charakterze kierowcy samochodu ciężarowego o ładowności powyżej 3,5 tony wymienione w wykazie A stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku, dział VIII poz. 2, tj. prace na stanowisku kierowcy samochodów ciężarowych o ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony.

Po doliczeniu spornych okresów do stażu pracy w szczególnych warunkach uznanego przez organ rentowy wynoszącego 14 lat 6 miesięcy i 16 dni, wnioskodawca wykazał, że wykonywał pracę w szczególnych warunkach przez łączny czas przekraczający 15 lat.

Dodatkowo należy podnieść, że organ rentowy niezasadnie odliczył wnioskodawcy z okresu pracy w szczególnych warunkach przypadające w trakcie wykonywania tej pracy po 14 listopada 1991r. okresy niewykonywania pracy, za które wnioskodawca otrzymał wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w wymiarze łącznym 5 miesięcy i 12 dni.

Podstawą prawną przyznania wnioskodawcy prawa do emerytury jest bowiem art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, zgodnie z którym ubezpieczonemu przysługuje prawo do emerytury pod warunkiem spełnienia przesłanek do jej nabycia, za wyjątkiem wieku emerytalnego, w dniu 1 stycznia 1999r. Oznacza to, że do obliczenia stażu pracy w warunkach szczególnych stosuje się przepisy obowiązujące w dacie 1 stycznia 1999r., co wprost wynika z treści art. 184 ustęp 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. W myśl bowiem tego przepisu ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948r. przysługuje emerytura, jeżeli **w dniu 1 stycznia 1999r.** osiągnęli okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze **wymaganym w przepisach dotychczasowych** do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 65 lat dla mężczyzn. O tym jakie okresy pracy zalicza się do pracy w szczególnych warunkach stanowi art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Brzmienie tego przepisu zmieniło się w dniu 1 lipca 2004r. Wówczas do art. 32 ustawy został dodany ustęp 1a, zgodnie z którym przy ustalaniu okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze nie uwzględnia się:

- okresów niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał po dniu 14 listopada 1991 r. wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa,
- okresów, w których na mocy szczególnych przepisów pracownik został zwolniony ze świadczenia pracy, z wyjątkiem okresu urlopu wypoczynkowego.

Zmiana brzmienia art. 32 ustawy z dnia 1 lipca 2004r. nie dotyczy jednak sposobu obliczania stażu pracy osób ubiegających się o emeryturę na podstawie art. 184 ustawy. W stosunku bowiem do tych osób staż pracy w szczególnych warunkach ustala się na dzień 1 stycznia 1999r według przepisów dotychczasowych., a zatem w ich brzmieniu w dniu 1 stycznia 1999r. W tej dacie art. 32 ustawy nie zawierał zapisu o nie uwzględnianiu do okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach okresów niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał po dniu 14 listopada 1991 r. wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Z tych względów okresy niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego przypadające w trakcie wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub charakterze, podlegają zaliczeniu do stażu pracy w warunkach szczególnych ubezpieczonym ubiegającym się o emeryturę na podstawie art. 184 ustawy także, gdy przypadają one po dniu 14 listopada 1991r.

Wzajemny stosunek art. 184 i 32 ust 1 a ustawy o emeryturach i rentach z FUS był wielokrotnie badany przez Sąd Najwyższy, który orzekł że wykazanie w dniu 1 stycznia 1999r. okresu wykonywania pracy w szczególnych warunkach określonego w art. 184 ustawy wyklucza ponowne ustalenie tego okresu po osiągnięciu wieku emerytalnego według zasad wynikających z art. 32 ust. 1a ustawy. Sąd Najwyższy uznał, że sytuacja osób wymienionych w art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS opisywana w doktrynie jako ekspektatywa prawa podmiotowego, polega właśnie na spełnieniu się tylko części stanu faktycznego koniecznego do nabycia prawa, które poprzedza i zabezpiecza przyszłe prawo podmiotowe. Uwzględniając, że ochrona ekspektatywy może wynikać z jej istoty, lecz także zyskiwać wzmocnienie w prawie, Sąd Najwyższy stwierdził, że funkcję takiego wzmocnienia spełnił art. 184 ustawy wobec pozostających w toku stosunków nabywania prawa do emerytury z tytułu wykonywania zatrudnienia w warunkach szczególnych przed 1 stycznia 1999r. W przepisie tym ustawodawca utrzymał sytuację osób, które w dniu wejścia w życie ustawy wypełniły warunki stażu szczególnego i ogólnego i zadeklarował ich przyszłe prawo do emerytury w wieku wcześniejszym; przez wydanie tego przepisu nastąpił stan związania, tj. zobowiązania się przez Państwo do powstrzymania się od jakiegokolwiek ingerencji w istniejące prawo tymczasowe. Wobec tego przewidziana w ustawie ekspektatywa prawa do emerytury nie mogła wygasnąć na skutek nowej regulacji ustalania stażu zatrudnienia. Gwarancji przyszłego prawa do emerytury złożonej wobec osób, o których mowa w art. 184 ustawy, ustawodawca nie mógł już naruszyć przez ustalenie innego sposobu wyliczenia ich stażu ubezpieczenia. Stąd ocena, że wykazanie w dniu 1 stycznia 1999 r. określonego w art. 184 ustawy okresu wykonywania pracy w szczególnych warunkach wyłącza ponowne ustalenie tego okresu po osiągnięciu wieku emerytalnego, według zasad wynikających z art. 32 ust. 1a pkt 1 obowiązujących po dniu 1 lipca 2004 r. Pogląd ten – zdaniem Sądu Najwyższego - wzmacnia treść art. 32 ust. 4 ustawy emerytalnej, odsyłająca w zakresie warunków emerytalnych do przepisów dotychczasowych (obowiązujących przed dniem 1 stycznia 1999 r.) (tak por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 kwietnia 2010r., II UK 313/09, OSNP 2011, nr 19-20 poz. 260, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2011r., I UK 12/11, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 marca 2012r., I UK 367/11).

Samo zaliczenie przypadających po 14 listopada 1991r. okresów niewykonywania pracy, za które wnioskodawca otrzymał wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby, w łącznym wymiarze ponad 9 miesięcy, do uwzględnionego już przez organ rentowy stażu pracy w szczególnych warunkach w wymiarze 14 lat 6 miesięcy i 16 dni, skutkuje tym że wnioskodawca spełnia przesłankę 15 – letniego stażu pracy w szczególnych warunkach.

Biorąc pod uwagę, iż wnioskodawca spełnił jednocześnie pozostałe wymagane przepisami rozporządzenia warunki, to jest ukończył 60 lat, jego łączny okres zatrudnienia składkowy i nieskładkowy wyniósł 25 lat, nie był członkiem

OFE, należy uznać, że wydana przez organ rentowy decyzja jest błędna, a żądanie wnioskodawcy zasługuje na uwzględnienie.

Z uwagi na to, że skarżący osiągnął wiek emerytalny z dniem 4 grudnia 2013r. i z tym też dniem spełnił ostatnią przesłankę, od której zależało nabycie prawa do emerytury, Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji.